

יום הזיכרון לחללי צה"ל ולנפגעי פעולות האיבה

מה זוכרים? כיצד זוכרים?

מבוא

יום הזיכרון לחללי צה"ל הוא אחד הימים העצובים ביותר בלוח העברי, אולי מפני שרבים מהקורבנות שאנו זוכרים ביום זה היו צעירים במותם, אולי מפני שזיכרון רובם עדיין חי בלבם של קרוביהם, ואולי מפני שבכל שנה נוספים שמות חדשים לרשימה הארוכה של החללים.

החלק הראשון ביחידה זו עוסק בחשיבותו של היום ובעצב הרב המלווה אותו. עם זאת, ילדים רבים מוטרדים מכך שאינם מרגישים עצב במשך היום כולו, ולכן, החלק הזה נועד לאפשר להם לבטא את עצמם ולחקור את הסוגיה הזאת.

החלק השני ביחידה עוסק בתכנים הנלווים ליום הזיכרון (כמו התקווה לשלום, ההוקרה לחיילים ולחיילות ומעבר החד מעצב יום הזיכרון לשמחת יום העצמאות). תכנים אלו טעונים קצת פחות מבחינה רגשית.

נ"ב לאורך היחידה הקפדנו להתייחס גם לחללי צה"ל וגם לנפגעי פעולות האיבה.

מטרות היחידה

התלמידים יכירו את מהותו של יום הזיכרון וידונו באופיו של היום ובציוני האבלות הנהוגים בו (טקסי הזיכרון, הצפירה וכו').

התלמידים ידונו ברגשותיהם ובתחושותיהם ביום הזיכרון.

התלמידים ילמדו לכבד את רגשות המשפחות השכולות ויתנו את דעתם לשאלה כיצד יש להתנהג בפומבי ביום הזיכרון.

התלמידים ידונו במעבר החד מיום הזיכרון ליום העצמאות.

התלמידים יכירו בתרומתם של חיילי צה"ל להגנת המדינה ויכירו להם טובה.

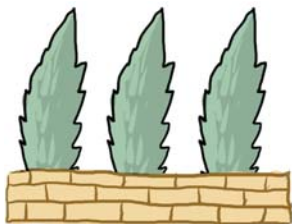
חלקי היחידה

חלק א: כיצד מציינים את יום הזיכרון?

חלק ב: לאחר שהסתיים הטקס – רגשות והתנהגות ביום הזיכרון

חלק ג: מעצב לתקווה

סיום: משימה אישית

האמצעים הדרושים

אמצעי להשמעת השיר "אנחנו מאותו הכפר" מאת נעמי שמר (מחשב מחובר למרשתת [לאינטרנט], או תקליטור ונגן תקליטורים).

חלק א: כיצד מציינים את יום הזיכרון?

1 קריאה משותפת של קטע המידע (בעמ' 90) נחזור לדון במשמעות שמו המלא של יום הזיכרון – **יום הזיכרון לחללי צה"ל ולנפגעי פעולות האיבה**, שעליו הרחבנו בשנה שנה שעברה (ראו המדריך למורה ליחידה על יום הזיכרון בתכנית "מעגל החגים").

חללים = הרוגים, מתים
איבה = שנאה עזה (מלשון "אויב")
פיגועים הם סוג של פעולות איבה

נדגיש שביום זה אנו זוכרים גם את חללי צה"ל וגם את קורבנות פעולות הטרור.

2 "אנחנו מאותו הכפר" מאת נעמי שמר

השמעת השיר

נתחיל בהשמעת השיר ונזמין את התלמידים לעקוב אחרי המילים (עמ' 91).
(לשמיעת השיר בביצוע להקת פיקוד המרכז הקליקו כאן).

דיון בשיר

- בשיר לא נאמר במפורש שמדובר בחייל שנפל בקרב, אך צירופי המילים: "בקרב שלא נגמר", "ראיתי איך אתה נשבר", ובהמשך: "אותך הבאתי אל הכפר" מעידים על כך.
- גם המילה "חבר" או "ידיד" אינה מוזכרת בשיר. אפשר לשאול את התלמידים כיצד אנו לומדים על הקשר העמוק בין הדובר בשיר לנער-חייל שעליו הוא מספר.

בשיחה סביב שאלה זו רצוי לעלות את הנקודות האלה:

- השיר מדגיש את המשותף לשני החברים: "אנחנו שנינו מאותו הכפר", "אותה קומה, אותה בלורית שער" (מילים החוזרות פעמים רבות בפזמון), "אהבנו את אותן הנערות" ועוד. ציון של התכונות המשותפות האלה היא אחת הדרכים לבטא את הקרבה ביניהם.
- הדובר לחם לצד חברו וטיפל בו לאחר שנפצע (או נהרג): "פתאום ראיתי איך אתה נשבר / וכשעלה השחר מן ההר – / אז אותך הבאתי אל הכפר."
- הדובר בשיר נזכר בידידו המת לעתים קרובות (בלילות שישי).

לעתים קרובות אנשים מרגישים שלא בנוח במחיצת אדם ששכל קרוב משפחה או ידיד ונוטים להימנע מדבר עמו על המת.

בבועת המחשבה נשאלת השאלה: כיצד מרגישים אנשים כאשר הם מעלים זיכרונות על אדם יקר שמת ומספרים על חייו? קרוב לוודאי שהתלמידים יגידו שהדבר גורם להם עצב. חשוב להשלים את תשובה זו בציון שהעלאת זיכרונות טובים ושמחים מחיי אדם שמת עשויים להקל על קרוביו לזמן-מה.

חלק ב: לאחר שהסתיים הטקס

1 השיר "יום הזיכרון" מאת חגית בנזימן (עמ' 92)

קריאת השיר מזמנת שיחה על האווירה ביום הזיכרון.

בירור השיר ושיחה

- הילד בשיר אומר שהוא חש עצב "בגרון". איפה בגוף אתם מרגישים עצב?
  - מה הוא "יגון"?
  - אם נרצה לחלק את השיר לשני חלקים, באיזו שורה יתחיל החלק השני?
  - מדוע הילד מבקש סליחה? האם, לפי דעתכם, הוא צריך להתנצל? נפנה את התלמידים ל**משימה 2**, ואחר כך למשימות 3 ו-4.
- משימה 3** – כיצד מתבטא היגון בסביבה, במראה האנשים ובהתנהגותם? (נראה עצב על פני האנשים, שוררת אווירה רצינית). כיצד מורגש יום הזיכרון בכבישים? (המכוניות עוצרות בעת הצפירה. רצוי להזכיר שביום הזיכרון נשמעות שתי צפירות: בשעה 8:00 בערב ובשעה 11:00 בבוקר).
- המשוררת כותבת שגם עלי הפרחים משדרים עצב, ואפילו השמים כאילו בוכים. אפשר לשאול את התלמידים: כיצד אפשר להבין שפרחים ושמים כחולים יכולים לשדר יגון? תשובה אחת היא שהמחשבה שהחללים אינם יכולים ליהנות עוד מהחיים ומיופיים יכולה להגדיל את הצער ולהגביר את תחושת האבל.
- במשימה 4** נעסוק בשאלה ונחدد אותה, אך לא נעסוק בתשובות האפשריות (בתשובות האלה נעסוק בקטע הבא – סיפור מהחיים).

2 "ליהנות ביום הזיכרון?" – "סיפור מן החיים" (עמ' 93)

קריאת הסיפור

הסיפור מציג דילמה. תחילה נפנה לתלמידים את שאלות 5 ו-6, שהן שאלות הבנת הנקרא.

דיון בשאלה שבבועת החשיבה.

- בדיון חשוב להדגיש את הנקודות האלה:
- יש להפריד בין רגשות להתנהגות. העובדה שהילד משחק ביום הזיכרון אינה מעידה בהכרח על אדישותו למהות היום, אלא על כך שלהרבה ילדים (וגם לכמה מבוגרים) קשה לשמור על רצינות ועל אוירת אבל לאורך כל היום, והם זקוקים גם לאווירה אחרת.

- לכל אדם דרכים משלו להביע רגשות.
- יש לשקול אילו התנהגויות מתאימות ליום זה, ובעיקר אילו התנהגויות לא תפגענה ברגשותיהם של בני המשפחות השכולות. בסיפור אנו קוראים שלדעתו של יוני אפשר לשחק משחקי קלפים מפני שהם משחקים שקטים, ולהבדיל מכדורגל, אפשר לשחק בהם בצנעה ובלי להיסחף להתפרצויות שמחה. בנקודה זאת אפשר לציין שמקומות בילוי (כמו בתי קולנוע ובתי קפה) סגורים בערב יום הזיכרון. אפשר גם לבקש מהתלמידים לכתוב את עמדותיהם בנושא, וכן להציע הצעות לעיסוקים אפשריים בהפסקה ביום הזיכרון.

חלק ג: מעצב לתקווה

קטע הקריאה בעמ' 94 והתפילה "עושה שלום במרומיו"

נדגיש שגם בימים שעוסקים בהם במלחמות ובפיגועים, ואולי במיוחד בימים כאלה, אנו מודעים לחשיבות השלום. בתכניות הרדיו והטלוויזיה משמיעים שירי שלום רבים, ושירים שלצד העיסוק במלחמות מבטאים את התקווה לשלום. את התקווה הזו אנו מביעים יום-יום בתפילות, וגם בתפילה "עושה שלום במרומיו". המשפט המצוטט בעמ' 94 חותם את תפילת שמונה-עשרה (תפילה העמידה) הנאמרת שלוש פעמים ביום בכל יום בשנה, וגם בתפילת הקדיש. בתפילה זו אנו מבקשים מאלוהים שעושה שלום בשמים ("במרומיו"), שיעשה שלום גם בארץ, ויש אומרים שתפילה זו מזמינה אותנו לקבל השראה מהשמים – כפי שהשמים סוערים לפעמים, אבל אחרי הסערה חוזרת אליהם השלווה, כך אנו מתפללים שייסתמו הקרבות והמלחמות בארץ ויבוא השלום.

בכיתה אפשר לשיר את התפילה.

קריאת התפילה "מי שבירך לחיילי צה"ל". בתפילה זו מתפללים לשלומם של חיילי צה"ל וכוחות הביטחון. את התפילה חיבר הרב שלמה גורן בהיותו הרב הראשי לצה"ל, והיא נאמרת בשבת, טובחגים.

משימה 7 מזמינה את התלמידים לכתוב תפילה משלהם לשלומם של חיילי צה"ל.

הדו־שיח בין האב לבתו (בעמ' 95) עוסק בקושי שבמעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות ומציג הסבר אחד לקשר בין הימים. אפשר לקרוא את הדו־השיח, לעצור לאחר תשובתה של חני (במילים "גם שמח"), ולשאול את התלמידים למה היא התכוונה. בהמשך אפשר להשוות בין תשובות התלמידים לדבריה של חני.

משימת סיום

יום אחד בשנה מוקדש לזכרם של החיילים שנפלו בעת שירותם הצבאי. אנו רואים ביום זה גם הזדמנות להביע הערכה לחיילים המשרתים יום-יום את המדינה, ולכן במשימת הסיום התלמידים מתבקשים לומר "תודה" לחייל או לחיילת על תרומתם להגנת המדינה. בכך אנו מקווים ליצוק גם תוכן חיובי ומשמח ליום הקשה הזה.